

ПЈЕСНИЧКО ТРЊЕ ГОЛОСОВКЕРОВЕ СУПРОТНЕ РУЖЕ

Бен Голосовкер, *Сујројина ружа*, Бока Ф, Подгорица 2025

Најновијом збирком поезије *Сујројина ружа* Бен Голосовкер отвара низ значајних тема које су захваљујући колективној летаргији успјеле да спокој сопственог изопачења очувају нетакнутим. То додатно оправдава овакав пјеснички излет и сугерише да је можда већ касно притиснути тастер аларма за узбуну. Накот колективне збуњености који егзистира у виртуелним и реалним мјехурима наилази на Голосовкерово поље трновитих ружа, као на минско поље, густо распоређено ободом истине коју вјешто заобилазимо.

Већ на самом почетку, у остварењу „Мој хотел”, аутор као да реферише на Ожеов концепт *немесџа* који је попут заразе почео да преузима тачку по тачку наше планете. На том фону, Голосовкер самог човјека, посјетиоца хотела (читај *немесџа*) види као будуће *немесџо* након судбинског контакта двије празнине – хотелске и људске. Пјесник пита: „Откуд се нађосмо нас двојица / У овом граду гдје нема кревета / Осим у теби проклетом и пустом”. Дакле, веће *немесџо* од *немесџа* у ожеовском смислу може бити (и јесте) само оно у самом човјеку. Поједностављено казано, пустош просторне и географске вањштине није ништа наспрам пустоши душевне.

Његова супротна ружа одолијева терору стварности, терору који није терор, оном који званичном терминологијом насумице ствари и појмове проглашава терором (остварење „Шта је терор”). Голосовкер стиховима као да покушава одржати што дуже будним људе око себе који, (не)свјесни сусрамља, остају међу његовим зидинама. Каже: „Пакујем се из проклете навике / Да живим у држави а не у животу / Хоћу да живим у животу / А не између папира и ножа” („Препоне лист ишту”). Дјелује да је пробуђена савјест и свијест о алату за терор, који служи да себе легитимише и усаврши. Отуда и његов вапај за умјетношћу долази у невријеме, у бунилу, бесмислу и злокобној неизвјесности вјештачке интелигенције (АИ). За њега то није стање, већ пуки трансфер који се лани називао надом.

У низу стихова ове збирке пјесник уграђује рамове за слику одсуства живота, чинећи то као да се нада да ће у њиховој празнини изнићи и цијела слика, сама од себе. Његова путовања потрага су за сопством, за смислом и дефиницијом живота, која се из дестинације у дестинацију удаљава, окончавајући се управо у Бразилу, земљи без граница, као кулминацији неухватљивости и неистражености. Ништа код Голосовкера није случајно. У црнилу беспућа станује надлештво љубави: „Од свих боја, љубави / само је црна за наш случај надлежна” („Како да се загрли

пар ако је поље укрштеница”). Голосовкер на тај начин преиспитује мушко-женски несклад у свјетлу савремених хтјења која се из дана у дан изображавају.

Његова перманентна мисаона, идентитетска, а на моменте и тјелесна располућеност представљена је географијом: „Пола мене креће бусом – за Порто Алегре, а друго пола – бродом, ка Рио де Жанеиру” („Гаропаба”). Та располућеност черечи и развлачи мисао између Бразила и *колибе у Пиви изнад језера Пива*, а огледа се и у културолошком цијепању које је компримовано у питорескну пјесничку слику: *окован шјаџешама неки шамо Ибрахим из Плава*.

Реферишући на молитву (или молбу, у зависности од контекста) пјесник илустративно указује на механизам изопачења перцепције тражења и давања одговора. Одговор се јавља на миловање, на поглед, помисао, сан и питање, али готово без грешке изостаје уколико се за њега (по)моли, како видимо у остварењу „Одговор”. За пјесника је „дијалекат већа мистерија од језика”, зато га и не одаје, како се осјећање ријечи не би предало бесмислу који је наговијештен епохом вјештачке интелигенције. „Пријатељи / Куца вјештачка интелигенција на врата / Ја сам пјесник којег убија лично име / Зовем се АИ АИ АИ” („Жене на коњима”). Она, примјећује пјесник, неће никога штедјети, а цивилизација је пристала на правила машине. Међутим, дисидент у свему види простор за дисидентство.

Аутор потенцира свој дисидентски поглед на свијет пјевајући о свим режимима у којима је камен био мјера његовог става: „...Гледао је Бен / Голосовкер камен, плакао камен, / јео камен и његове режиме”, каже у остварењу „Хорда”. Камени режими су неумољиви, каже пјесник, и немају ниједну другу идеју осим глодања камена. Она је недвосмислена. У истом остварењу даје упутства за препознавање хорде: „Хорду ћеш намирисати: по вођи, по лажи / о антифашизму, и по нетрпељивости / према доброти и милости”. Она је несношљива, увијек је за петама, она је подла и диктира услове. Чини се да пјесник слути како се АИ угледа на поредак хорде. Хорда је нечовјечна – „зове те по имену, а крвљу те кваси”, каже Голосовкер. Она се храни антифашизмом, а сама прогони све што је слободно.

Опијен чудима и парадоксима Бразила, аутор пјева упркос успомени на хорде и режиме који их гаје (и гоје!). Голосовкер се у том маниру дотиче и „сивог комунистолошког ЋУЗ-режима с коњином коју зову Криви”. Нespoјиво му дјелују АИ и неокомунизам на црногорски, племенски начин, чију хорду су, како тврди, правили слоновии комунизма, а опслуживали мишеви социологије. Овим стиховима стваралац као да спира гријех негдашњих заблуда, личних и колективних, питајући се да ли је касно за такав наум. Међутим, не допушта себи да стане са исписивањем текста из страха, јер „стати са текстом значи стати са дисањем”.

Стати са текстом, значи стати са дисидентством. У ту сврху посебно је упечатљив доживљај вјештачке интелигенције исказан стиховима: „Бен се обрати онда Вјештачкој интелигенцији (AI), / нахрањен пасуљем, ко право бразилско чедо: / Чуј ти, гадуро, врати казальке моје патње назад, / не могу више поднијети овакав живот!” Изриче то као да опрашта старој патњи, као да нову патњу жели замијенити за „добру стару”.

Исказује презир и неповјерење према књижевним утицајима и трендовима: „Књижевни утицаји су књижевни утицаји – / да се свијет бавио курвама колико су се руски / и амерички класици бавили курвама, / сви бисмо помрли од сифилиса”, што је још једна у низу детектованих ствари зрелих за промјену перцепције. Ни држава у ери глобализације није поштеђена: „Зашто би сила обраћала пажњу / на гадно племе опћинских шпијуна, / на гнусне институционалце завучене по шупковима / онога што либерали осамнаестог вијека зову држава?” Наведени стихови не реферишу само на феномен државе већ и на цјелокупни „нови свјетски поредак”, односно остатке међународног права и међународних односа у које Голосовкер и теоријски и практично остварује натпросјечан увид. Промјена перцепције, разумљиво, кулминираће употребом вјештачке интелигенције.

Аутор ове збирке, настале у Бразилу, говори из ерудитног искуства о питању које посматрач данас не би смио превидјети: о промјени перцепције (метаморфоза свијета). Голосовкер прати само мутације перцепције. Настала у драми – понегдје у мелодрами – сензитивне разлике од Сао Паула све до дивље Амазоније, у сјенци вјештачке интелигенције (AI), ова поезија говори само о једноме: о таленту који границе свијета меће на кушњу (укључујући земљу без граница, Бразил). Ко не зна да се иза псеудонима Бен Голосовкер крије Гојко Челебић, и обрнуто, помислиће да је ове пјесме написао бразилски пјесник на португалском.

У цјелости, Голосовкерова *Сујројна ружа* шиљи своје пјесничке и филозофске бодље како према вани, тако и према унутра. Отуда бјелине између стихова у овој збирци налице израђаваној кожи.

Александар ЂУКОВИЋ

ОД БАЛАДЕ ДО SCIENCE FICTION РОМАНА

Драгана Бошковић, *С(и)удије фанџасџике*, Културни центар Војводине „Милош Црњански”, Нови Сад 2024

У *Речнику књижевних џермина* Тање Поповић присутне су три лексичке одреднице које обрађују појам фантастике. То су: фантастично, фантастика и фантазија. Све три подједнако истичу појмове чуде-